

Handleiding

Mega mediawijs werkboek

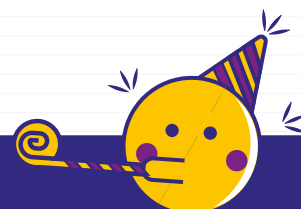
Wat leuk dat jij en je klas aan de slag gaan met De Schaal van M! Dit werkboek zal je helpen om op een laagdrempelige manier aan mediawijsheid te werken in de klas.

Zo werkt het!

Net als bij De Schaal van M is het in het werkboek de bedoeling om zoveel mogelijk **lampjes** te **verzamelen**. Per afgewerkte opdracht waar een lampje bijstaat, kunnen je leerlingen één lampje inkleuren van de letter M op de eerste pagina. Hebben je leerlingen **alle lampjes ingekleurd**? Dan zijn ze **supermediawijs**!

Voor **opdrachten met een sterretje** rek je best wat extra tijd uit: deze zijn iets uitdagender en creatiever. Deel gerust het resultaat met de andere klassen!

In deze handleiding vind je **extra info** over de thema's, de oplossingen van de invulopdrachten, tips en richtvragen voor een klasgesprek.

Mediawijs zijn: wat is dat?

Als je mediawijs bent, kan je media gebruiken én begrijpen. Daar heb je bepaalde kennis (weten), vaardigheden (kunnen) en attitudes (willen, durven) voor nodig. Het gaat dus over meer dan knoppenkennis alleen. Zo is het ook belangrijk dat je oplossingsgericht kan kijken naar digitale problemen, zelf media-inhoud kan creëren en kritisch en bewust kan omgaan met media.

Met andere woorden: mediawijsheid heeft veel kanten. En die zijn vandaag allemaal noodzakelijk in ons leven.

- Meer weten over mediawijsheid? Het competentiemodel is een handig vertrekpunt: www.mediawijs.be/competentiemodel.
- Benieuwd naar de mediawijze leerdoelen in het lager onderwijs? Check dan eens de leerlijn mediawijsheid: www.mediawijs.be/leerlijn.

#1 Dit ben ik online

Je online identiteit omvat alles wat je online over jezelf deelt. Meestal is het een verlengde van je offline identiteit, maar online kan je jezelf ook een béétje anders voordoen. Net als in de offline wereld hangt je online identiteitsbeleving sterk af van je levensfase, je netwerk ... Anderen (ook vreemden) kunnen veel informatie halen uit wat je online deelt. Daarom is het belangrijk om goed na te denken over wat je wel en niet online zet.

Extra lestips

Mijn online ID

Laat de leerlingen een mooie **kaft knutselen** voor 'Het grote mega(media) wijze vriendenboekje van de klas'. Elke dag mag iemand uit de klas het boekje mee naar huis nemen en een pagina invullen. Laat ze ook een tekening maken van hun favoriete activiteit op het internet.

Dat is de vibe!

Vaak weten we wel dat we ons slecht kunnen voelen door sociale media, maar weten we niet goed wat we kunnen doen om ons **weer beter te voelen**.

Ga daarom samen met je leerlingen op zoek naar **wat hen kan helpen** als ze iets minder leuk zien online. Erover praten met mama of papa, buiten gaan spelen, een leuk filmpje kijken ... **voor iedereen kan dat iets anders zijn**.

Praat met je leerlingen over accounts op sociale media die **positieve vibes** uitstralen. Wie weet hebben ze wel leuke tips voor elkaar?

Wist je dat ...

... 59% van de kinderen uit de lagere school nog geen smartphone bezitten?

... er wel al wat kinderen voor hun 13e verjaardag op sociale media zitten? Lees meer hierover op mediawijs.be/13jaar

... je het algoritme (dat bepaalt wat je te zien krijgt op sociale media) kan aanpassen? Zo kan je instellen dat je enkel berichten ziet van wie je volgt of je kan personalisering soms ook volledig uitschakelen.

Bron: Apenstaartjaren 2024

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Wat is het verschil tussen je 'identiteit' en je 'online identiteit'?
- 2 Waarom zou je al voor je 13de verjaardag een account op sociale media aanmaken?
- 3 Waarom zou iemand niet zijn echte naam gebruiken online? Of geen herkenbare foto's op zijn profiel zetten?
- 4 Hoe belangrijk zijn likes op sociale media? Zou je een bericht verwijderen omdat dat weinig likes krijgt?
- 5 Wat kan je doen als sociale media je onzeker of verdrietig maken?

Dit doe ik #2 online

Als je online surft, laat je sporen na. Een filmpje dat je deelt, een bericht dat je liket, een petitie die je tekent ... samen vormt dit je digitale voetafdruk. Wil je die beperken? Stel dan de privacyinstellingen strenger in. Zo kan je bijvoorbeeld cookies uitschakelen als je niet wil dat reclamemakers weten wat je zoekt online.

Extra lestip

Check je digitale voetafdruk

Wie durft z'n eigen naam eens in te tikken op Google? Laat je leerlingen zelf hun digitale voetafdruk **onderzoeken!** Pols meteen ook of ze iets zijn tegengekomen dat ze liever niet online zien staan.

Opgelet

Check niet met de hele klas elkaars digitale voetafdruk.

Iedereen is anders: het is oké dat de ene grappige foto's van zichzelf deelt, terwijl de ander zo iets liever niet online gooit. **Je hoeft dus niet te shockeren om iets te leren.**

Privacy please!

Je kan je privacy optimaliseren door een cookieblocker te installeren zoals Privacy Badger of Ghostery.

Wist je dat ...

... een deel van je digitale voetafdruk onzichtbaar is? We hebben het dan over 'cookies': kleine bestandjes die onthouden welke websites je bezocht hebt en welke gegevens je hebt ingegeven, zodat je bijvoorbeeld ingelogd kan blijven op Instagram.

... veel mensen het gevoel hebben dat ze de controle kwijt zijn over de informatie die organisaties over hen verzamelen en gebruiken? Toch kan je verschillende dingen doen om je privacy te beschermen. En ook als je privacy geschonden wordt, kan je je rechten verdedigen! ... jongeren terecht kunnen op www.ikbeslis.be voor meer informatie over privacy.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Mag jij al een account hebben op sociale media van je ouders?
- 2 Zou jij vriendschapsverzoeken aanvaarden van mensen die je niet kent? Waarom?
- 3 Wat is het verschil tussen een openbaar en een privé account? Hoe stel je dat in?
- 4 Waarom denk je best twee keer na voor je iets online zet?
- 5 Wie aanvaardt altijd alle cookies?

#3 Surfen op het web

Deze test doet je leerlingen nadenken over situaties die zich kunnen voordoen in hun online leefwereld. Hoe zouden ze telkens reageren? Afhankelijk van hun antwoorden ontdekken ze of ze vrij zorgeloos omspringen met hun online activiteiten of juist heel bewust. Als leerkracht krijg je zo een goed beeld van het online gedrag van je leerlingen.

Extra lestips

Test! Hoe surf jij op het internet?

Zet alle Chilly Willy's, Fluitende Floppy's en Alerte Amigo's samen in drie groepen. Laat ze een **groeps gesprek** voeren over hun antwoorden. Herkennen ze zichzelf in het resultaat dat ze kregen? Meng daarna alle groepen door elkaar en laat ze in discussie gaan over elkaars online gedrag. Wat vinden ze van de antwoorden die hun klasgenoten gaven?

Tip voor jou als leerkracht

Wil je graag ook zelf een test doen? Doe de Mediaprofieltest en kom te weten hoe jij omgaat met media.

www.mediaprofiel.be

Wist je dat ...

- ... een spatie het minst gebruikte teken is in een wachtwoord?
- ... '123456' en 'qwerty' nog altijd veelvoorkomende wachtwoorden zijn?
- ... een wachtwoordzin veiliger is dan een wachtwoord, om de eenvoudige reden dat het langer is?

3x voer voor een klasgesprek

- 1 Wie krijgt welk profiel? Hadden jullie dit van jezelf verwacht? (Merk je dat er vooral één duidelijk profiel is in de klas? Ga na waarom en vraag door.)
- 2 Herken je jezelf in het profiel dat je krijgt? Vind je jezelf eerder een mix van meerdere profielen?
- 3 Twijfel je vaak hoe je best reageert in bepaalde (online) situaties? Of vind je dat je sterk in je schoenen staat?

Influencers #4

Influencers worden zo genoemd omdat ze op sociale media veel volgers hebben die naar hen opkijken en die ze kunnen beïnvloeden. Net als BV's op tv doen zij hun ding op het internet, door bv. foto's te posten of te vloggen. Influencers kennen hun doelgroep goed en spelen daar op in. Kinderen zien hen vaak als voorbeeld: ze doen hen na, willen dezelfde spullen kopen ...

Extra lestips

Het leven van een influencer

Laat de leerlingen het interview met Nona lezen en verdeel ze vervolgens in groepen. Geef ze een blad met één van de vragen voor het klasgesprek (zie hiernaast). Laat ze samen nadenken over een antwoord, dat ze **voorstellen** aan de rest van de klas. Moedig hen aan om verder te gaan dan enkel 'ja' of 'nee': zorg dat ze ook **goede argumenten** hebben. Na elke 'spreekbeurt' kan de rest van de klas vragen stellen of eigen meningen en ervaringen delen.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Wie zou er wel influencer willen zijn? Waarom wel of niet?
- 2 Welke influencers volg je? Naar welke vlogs kijk je?
- 3 Wat is er zo leuk aan influencers volgen of vlogs kijken?
- 4 Merk je de 'invloed' die een influencer of vlogger op je heeft?
- 5 Wat als een influencer iets gevaarlijks zou doen? Zou je dat dan ook durven?

Wist je dat ...

... het woord 'influencer' van het Engelse woord 'influence' of 'invloed' komt?

... influencers vaak samenwerken met bedrijven om reclame te maken?

... veel bedrijven partnerships aangaan met 'micro-influencers' die een klein aantal volgers hebben? Ze hebben vaak een trouwe aanhang en vragen (nog) niet zoveel geld.

#5 Het knotsgekke internet

Op het internet kan je véél ontdekken én creëren. Nieuwe woorden of afbeeldingen bijvoorbeeld! Weten je leerlingen dat je de filterbubbel kan doorprikken door zelf op zoek te gaan naar informatie? En dat je een foto kan uploaden op Google Reverse Image Search om te checken of het om een catfish gaat? Of dat je met een goede prompt met AI de gekste beelden kan maken?

Oplossingen

Het knotsgekke internet

Wat spookt de man uit? De man wil **Google Maps om de tuin leiden**. Door de **vele gsm-signalen** lijkt het alsof veel auto's traag aan het rijden zijn, waardoor Google Maps **denkt dat er een file is**.

Extra lestips

Het knotsgekke internet

Er zijn nog véél meer **gekke woorden** op het internet. Laat je leerlingen per twee nadenken: kennen ze er nog? Overloop alle woorden in de klas en laat de leerlingen de betekenis raden.

PicAlsso

Laat je leerlingen kennismaken met verschillende kunststijlen door ze afbeeldingen te laten genereren via een **AI tool**, bedenk op voorhand enkele kunstenaars met een karakteristieke stijl. Bijvoorbeeld: "Een skateboardende eekhoorn tijdens de herfst in de stijl van Piet Mondriaan."

Wist je dat ...

... AI al heel lang bestaat? Alleen zijn onze computers nu pas krachtig genoeg om er ook écht gebruik van te maken.

... je ook gephisht kan worden via QR codes? Dat noemen ze dan Quishing.

... de symbolen van GoedGezien, Kijkwijzer en PEGI helpen om een film, een serie of een game te kiezen?

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Hoe zou je deze moeilijke internetwoorden uitleggen aan je opa? Of aan je kleine broer of zus?
- 2 Wie is ooit al eens geschrokken door een film of een game?
- 3 Op basis waarvan kies je een film, serie of game?
- 4 Heb jij al eens iets gemaakt met AI?
- 5 Artificiële intelligentie kan je op veel plaatsen terugvinden. Wie kent een voorbeeld?

Nepnieuws #6

Er circuleren online heel wat misleidende berichten. Soms gaat het om reclame voor een vreemd product, in andere gevallen om phishing of internetfraude of nog andere keren gewoon om fake news. De gouden regel? Als iets te mooi is om waar te zijn, dan is dat vaak ook zo. Wat zegt je gevoel? De tips in het boekje helpen je om phishing te herkennen!

Oplossing

Spot jij phishing?

Het **gesprek rechts** is een poging tot **phishing**!

Extra lestips

Nep of echt?

Hebben jullie in de klas al eens een verhaal van Kritikat beluisterd? Deze speelse kat leert je leerlingen om **feit en fictie** uit elkaar te houden.

Ook de luisterverhalen van 'Hoe Zoo' en de video's van 'Is het echt zo' brengen de thema's nieuws en nepnieuws tot bij jou in de klas.

www.deschaalvanm.be/kritikat

www.deschaalvanm.be/hoezoo

www.deschaalvanm.be/ishetechtzo

Verzin een clickbait

Wie kan de beste clickbait-titel of het origineelste kettingbericht **verzin**nen? Verdeel de klas in groepjes en daag je leerlingen uit!

Wist je dat ...

... ex-president Trump fake news ook wel 'alternatieve feiten' noemde? Klinkt veel mooier, maar nepnieuws blijft natuurlijk nepnieuws.

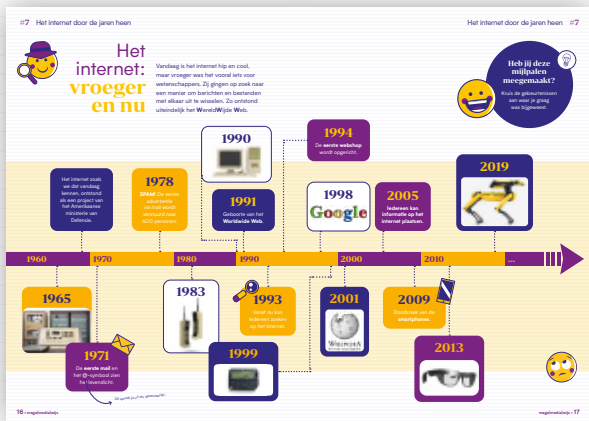
... veel phishing berichten met AI gemaakt worden? Daarom zitten er de laatste jaren veel minder schrijffouten in en zijn ze dus nog moeilijker om te herkennen!

... veel bedrijven en onderwijsinstellingen zelf vals phishing-berichten sturen om mensen phishing te leren herkennen?

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Kwam je ooit al een nieuwsbericht tegen waarbij je twijfelde of het echt was?
- 2 Heb je al eens op misleidende reclame geklikt?
- 3 Heb je al een phishingbericht via mail of WhatsApp gekregen?
- 4 Stuurde je ooit al een kettingbericht door?
- 5 In welke gevallen vind je het moeilijk om te weten of iets echt is?

#7 Het internet door de jaren heen

Het internet is een netwerk van miljarden computers die met elkaar verbonden zijn. Het is op heel korte tijd ontstaan: de eerste stappen werden pas gezet in de jaren zestig. Door computers aan elkaar te koppelen, konden mensen met elkaar communiceren. Het internet was geboren en langzaam werd het netwerk almaar groter. Tegen het einde van de jaren negentig was het internet wijdverspreid, en dankzij breedbandverbindingen en mobiele netwerken is het gebruik ervan alleen maar toegenomen.

Extra lestips

Het internet: vroeger en nu

Wat zal er volgens je leerlingen in de toekomst allemaal mogelijk zijn? Laat iedereen een **kunstwerk maken** van zijn idee. Misschien komt er wel een dag dat het flink wat geld waard is!

Wist je dat...

... niemand de baas is van het internet? Iedereen die er toegang toe heeft, bouwt mee aan een 'stukje' internet!

... zoekmachines enkel in de top laag van het internet zoeken? Daaronder ligt het 'dark web': een plek voor illegale porno en criminele contacten. Je hebt er speciale software voor nodig.

... het eerste computervirus in 1971 gemaakt werd als voorbeeld van een virus? Het heette de Creeper Worm: alle computers die ermee geïnfecteerd waren, toonden de boodschap 'I'm the creeper: catch me if you can.' Het virus kon zichzelf ook kopiëren!

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Wie weet hoe het internet werkt?
- 2 Wat als het internet ooit 'kapot' gaat? Zou dat kunnen?
- 3 Welke voorspellingen maken jullie voor de toekomst?
- 4 Is het internet een goede zaak voor de wereld?
- 5 Zou je liever in een wereld zonder internet leven?

Games #8

Voor velen is gamen een leuke, spannende hobby. Sommigen gamen liefst in hun eentje, andere met vrienden of vreemden op het internet en nog anderen vinden het vooral leuk om naar andere gamers te kijken. Er zijn zelfs gamers die van gamen hun beroep maken! We zeggen al snel dat iemand ‘verslaafd’ is aan gamen, maar meestal gaat het eerder om ‘overmatig gamen’. Belangrijk is dat je leerlingen een goede balans vinden tussen gamen, andere hobby’s en afspreken met vrienden.

Oplossingen

Ben jij een echte gamer?

Skin: iets dat je kan veranderen aan het **uiterlijk** van je personage in een game, bv. een outfit.

(Re)spawnen: (opnieuw) **opduiken** in een virtuele spelwereld, bv. nadat je personage dood is gegaan.

Camper: een speler die zich de hele tijd op dezelfde plek **verstopt**.

Wist je dat ...

... Discord het favoriete sociale netwerk is van gamers? Via Discord kan je tegelijk gamen en praten met je vrienden of andere gamers.

... veel games gratis zijn, maar je vaak wel allerlei items kan aankopen in het spel?

... veel mensen het leuk vinden om naar andere gamers te kijken, bijvoorbeeld via YouTube of Twitch?

Extra lestips

Gamen: flauw of fun?

Geef je leerlingen een **groen** (akkoord) of **rood** (niet akkoord) kaartje. Lees vervolgens de stellingen op pagina 18 één voor één voor en laat ze een kaartje in de lucht steken. Duid telkens twee mensen met een tegengestelde mening aan om wat uitleg te geven.

Ja, er bestaan games waar zowel niet-gamers als fervente gamers graag mee aan de slag gaan! Sterker nog, je kan er zelfs wat van **leren**: vervang een van je lessen wereldoriëntatie eens door het spel van Ava & Trix! Alle info vind je op ava-trix.com.

5x voer voor een klasgesprek

1 Heb je al eens geld uitgegeven aan of in een game? Misschien zonder dat je het wist?

2 Speel je liever een gratis game met reclame of een betalend spel zonder reclame?

3 Waarom is stoppen met gamen soms moeilijk?

4 Bij wie zijn er thuis afspraken rond gamen?

5 Hoe merk je dat je te veel hebt gegamed?

#9 Filmpjes en privacy

Zelf foto's of video's maken is een belangrijk aspect van mediawijsheid. Je leerlingen houden best rekening met twee belangrijke rechten: het portretrecht (je hebt toestemming nodig om beelden van iemand te maken en te verspreiden) en het auteursrecht (je hebt toestemming nodig om beelden die iemand anders gemaakt heeft te gebruiken). Maakt of deelt iemand beelden van je leerlingen zonder hun toestemming? Dan kunnen ze vragen om die te verwijderen.

Oplossing

Privacy, please!

Antwoord B

(verborgen modus)

Extra lestips

Maak zelf een stopmotion-filmpje

Kunnen je leerlingen niet meteen een idee bedenken voor hun filmpje? Maak op voorhand zelf een lijstje dat als **inspiratie** kan dienen. Een paar voorbeelden: een poppetje loopt van links naar rechts of een poppetje stapt in een auto en rijdt weg.

Wist je dat ...

... je geen fancy camera of dure software nodig hebt om een video te maken of te bewerken? Je kan makkelijk aan de slag met een smartphone en een app als Capcut (iOS en Android).

... je online heel wat rechtenvrije foto's en muziek kan vinden, die je gratis mag gebruiken? Surf eens naar www.gratisography.com of www.bensound.com.

... ouders hun toestemming moeten geven om beelden te maken van hun minderjarige kind? Toch is het best iets waar ouders en kinderen samen over beslissen.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Wie maakte er zelf al eens een filmpje? En wat voor een filmpje dan?
- 2 Deel jij je foto's en filmpjes met iedereen? Of enkel met vrienden/familie?
- 3 Vraag je altijd toestemming om beelden van iemand te maken of te delen?
- 4 Heb je zelf al eens gevraagd om een foto of filmpje offline te halen?
- 5 Zou je ooit een foto delen van jezelf waarop je aan het huilen bent?

Chattaal #10

Jongeren gebruiken regelmatig emoji's en afkortingen om zich online uit te drukken. Lekker makkelijk, want soms heb je weinig tijd en een veel te klein toetsenbord voor een lange uitleg. De betekenis van online taal kan wel helemaal anders zijn dan je zou denken. Het is dus handig als je leerlingen weten wat emoji's en afkortingen willen zeggen. Zo zeggen ze niet per ongeluk iets raars!

Oplossingen

Emoji-talk

Chattaal

HGH: **Hoe gaat het**
POV: **Point of view**
IDD: **Inderdaad**
IDK: **I don't know**
OMG: **Oh my god**
JWL: **Jawel**
KWN: **Ik weet het niet**
WDJ: **Wat doe je**
TMI: **Too much information**

Extra lestips

Emoji-talk

Laat je leerlingen hun favoriete emoji **uitbeelden**. Kan de rest van de klas raden om welke emoji het gaat? Maak er een wedstrijdje van!

Chatpraat

Er zijn te veel afkortingen om op te sommen! Welke kennen je leerlingen nog meer? En kunnen ze zelf een **afkorting bedenken** die echt superhandig zou zijn?

Wist je dat ...

... er elk jaar nieuwe emoji's bijkomen? Meestal worden ze in de loop van de maand maart aangekondigd.

... er volledige emoji-woordenboeken bestaat? Surf maar eens naar www.emojipedia.org/nl

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Wat is je favoriete emoji?
- 2 Welke emoji's kunnen soms verwarrend zijn?
- 3 Welke afkorting gebruik je zelf het meest?
- 4 Is een van je berichtjes al eens verkeerd overgekomen bij iemand?
- 5 Naar wie kan je niet zomaar een bericht vol emoji's en afkortingen sturen?

#11 Oké of niet oké?

Online pesten is pesten via digitale media. Het kan gaan om gemene WhatsApp-berichtjes, mails of reacties op sociale media. Toch is niet elke negatieve uitlating online pesten. We spreken pas van pesten als 1) de dader de ander wil kwetsen, 2) de dader meer macht heeft dan het slachtoffer en 3) het gedrag meermaals gebeurt. Online pesten gebeurt vaak anoniem en vanop een afstand. De rol van omstanders is heel belangrijk: als anderen het gedrag afkeuren, zal het zich minder snel herhalen.

Oplossingen

Is dit online pesten?

1. **Ja**
2. **Nee**
3. **Ja**
4. **Ja**
5. **Nee**

Wist je dat ...

... een emoji met gekruiste armen het symbool is tegen online pesten of ongewenst gedrag op het internet?

Extra lestips

Hé, niet chill!

Print de emoji's en leg ze op 3 verschillende plaatsen in de klas. Vraag de leerlingen om plaats te nemen bij de emoji die het meest aansluit bij hun mening.

Online pesten? Wat is dat?

Bedenk met de hele klas een **leuke actie** of internet challenge tegen online pesten.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Heb je zelf al eens iets negatiefs gezegd over iemand op het internet?
- 2 Ben je ooit al gekwetst geweest door iets wat iemand online zei?
- 3 Was je al eens getuige van online pesten? Wat heb je toen gedaan?
- 4 Wat kan je doen als je ziet dat iemand online gepest wordt?
- 5 Hoe kan je een slachtoffer van online pesten laten voelen dat je hem of haar steunt?

Digitale balans #12

Digitale media zijn niet meer weg te denken uit ons leven. Ook niet uit dat van je leerlingen! Voor velen zijn schermen een manier om zich te ontspannen, maar ze kunnen ook best wel wat invloed hebben op andere vlakken (bv. je sociale leven, je nachtrust ...) Een goede digitale balans, waarbij je ook genoeg tijd naast het scherm doorbrengt, houdt lichaam en geest gezond. Niet overdrijven dus, maar gewoon met mate genieten van alles dat schermen ons bieden!

Extra lestips

Ben jij digitaal in balans?

Zet een **echte weegschaal** in de klas. Laat elke leerling 3 dingen meebrengen (of knutselen) die symbool staan voor hun favoriete online en offline activiteiten. Elke leerling legt zijn activiteit op de weegschaal. Tel op het einde alle on- en offline activiteiten: is jouw klas in balans?

Wist je dat ...

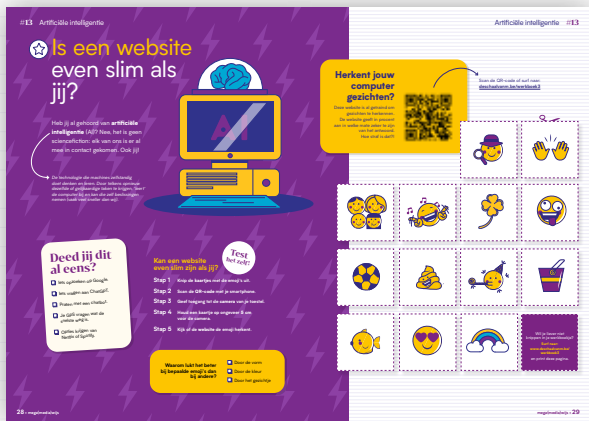
... we vaak onbewust een treintje van apps beginnen maken, zodra we één app openen? Je begint bijvoorbeeld met het lezen van een WhatsApp-berichtje, en voor je het weet brei je wagonnen aan je treintje door je e-mails te checken en Instagram te openen.

... er een woord is voor het negeren van anderen, doordat je te veel met je smartphone in de weer bent? We noemen dit 'phubbing'.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Waarom is het soms goed om je smartphone even in vliegtuigmodus te zetten?
- 2 Bij welke apps vind je het moeilijk om ze weer dicht te doen?
- 3 Zijn er bij jou thuis afspraken rond schermtijd?
- 4 Geven je ouders zelf altijd het goede voorbeeld?
- 5 Vind je van jezelf dat je te veel op je smartphone zit?

#13 Artificiële intelligentie

Kunstmatige of artificiële intelligentie (AI); je hoort er steeds meer over. Het is dan ook deel van ons dagelijks leven, want telkens als we naar muziek luisteren op Spotify of een serie kijken op Netflix is er wel een slimme machine die bijleert over onze keuzes. Tof, want zo krijgen we voortdurend persoonlijke suggesties. Maar AI gaat nog veel verder dan dat: semi-zelfrijdende auto's bevatten ook intelligente computers, die het verkeer zo goed mogelijk proberen in te schatten. Toch kan een computer nog altijd fout getraind worden. AI heeft dus zelf nog veel te leren.

Oplossing

Is een website even slim als jij?

Waarom lukt het beter bij bepaalde emoji's dan bij andere? **Door het gezichtje.**

Wist je dat ...

... AI niet helemaal objectief is? Algoritmes voeren bewerkingen uit met de data die ze krijgen. Als ze voor gezichtsherkenning getraind worden met westerse gezichten, dan zullen ze dus moeite hebben om Aziatische mensen van elkaar te onderscheiden.

... de meeste spraakassistenten vrouwelijk zijn? Onderzoek toont aan dat de meeste mensen de stem van een vrouw verkiezen boven die van een man. Vrouwelijke stemmen zouden ons sneller kunnen helpen bij het oplossen van problemen.

Extra lestips

Is een website even slim als jij?

Werkt de tool ook als je **zelf een gezichtje** tekent? Laat je leerlingen het eens uitproberen!

Wat mag AI en wat niet?

Tot waar mag AI gaan voor jouw leerlingen? Surf naar www.mediawijs.be/afficheai en denk samen na over de **grenzen van AI**. Bespreek klassikaal waarom iets wel of niet aanvaardbaar is voor je leerlingen.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Welke toepassing van AI lijkt jou wel handig (bv. iets dat je huiswerk kan maken)?
- 2 Kan je herkennen of iets gemaakt is door AI?
- 3 Wat zijn de voordelen van AI? Zijn er ook nadelen?
- 4 Wie weet wat een deepfake video is? Wie zag al eens zo'n video?
- 5 Stel je voor: je programmeert een zelfrijdende auto. Een ongeval is niet te vermijden en je moet de computer aanleren om te kiezen tussen het leven van de bestuurder of dat van de voetganger. Wat doe je?

Super(media)wijs #14

Zo, je leerlingen zijn nu ongetwijfeld al een pak mediawijzer! Zullen we dat eens even testen? In deze themales komen verschillende termen uit de vorige lessen terug. Kunnen je leerlingen het kruiswoordraadsel oplossen?

Oplossingen

Horizontaal

- 3 **influencer**
- 4 **portretrecht**
- 7 **emoji**
- 8 **stopmotion**
- 9 **esport**
- 10 **artificiële**

Verticaal

- 1 **catfish**
- 2 **apenstaartje**
- 5 **online pesten**
- 6 **voetafdruk**

En nu?

Wil je je leerlingen nog meer bijbrengen over de wereld van mediawijdsheid?

Neem dan eens een kijkje op www.mediawijs.be/dossiers. Je vindt er allerlei boeiende dossiers over thema's als cyberpesten, reclamewijdsheid, gaming en veel meer. Elk dossier bevat:

- Alles wat je als leerkracht moet weten over dit thema.
- Mediawijze tips voor iedereen.
- Nuttige tools om in de klas mee aan de slag te gaan.
- Interessante cijfers en weetjes.
- Organisaties waarbij je terecht kan voor hulp of extra info.

Mediawijs woordenboek

Algoritme

Een systeem dat bepaalt wat jij online te zien krijgt.

Artificiële intelligentie

De technologie die machines zelfstandig doet denken en leren. Door telkens opnieuw gelijkaardige taken te krijgen, 'leert' AI bij en kan het systeem zelf beslissingen nemen. Vaak veel sneller dan wij!

Auteursrecht

Alleen de auteur van een werk (zoals een liedje of foto) mag zijn materiaal aanpassen en verspreiden, tenzij het gaat om een duidelijke parodie of privékopie. Je kan wel googelen naar rechtenvrije beelden en muziek, die je kan gebruiken zonder toestemming te moeten vragen.

Catfish

Iemand die een nepprofiel aanmaakt om bijvoorbeeld vrienden te maken, een lief te vinden of anderen op te lichten.

Camper

Een speler die zich in een game de hele tijd op dezelfde plek verstopt.

Chatten

Praten op het internet, bijvoorbeeld via sociale media of online games.

Clickbait

Een veelbelovende titel die de lezer wil verleiden om te klikken.

Cookies

Kleine bestandjes die op je toestel geplaatst worden wanneer je een website bezoekt. Ze houden je zoek- en surfgedrag bij, onder meer om gepersonaliseerde reclame aan jou te kunnen tonen.

Cyberpesten

Een vorm van pestgedrag, waarbij het slachtoffer gepest wordt in een online omgeving. Er zijn een aantal voorwaarden noodzakelijk om te kunnen spreken over cyberpesten, namelijk: 1) het doel is om te kwetsen, 2) er is een machtsonevenwicht en 3) het gedrag komt meermaals voor.

Discord

Een tool die vergelijkbaar is met Skype, waarmee je tekst, video en audio kan delen. Discord wordt vooral gebruikt door gamers, omdat ze zo makkelijk kunnen communiceren tijdens een spel.

Emoji

Een kleine cartoon die je (online) bij tekst kan plaatsen. Vroeger werd dit een 'smiley' genoemd.

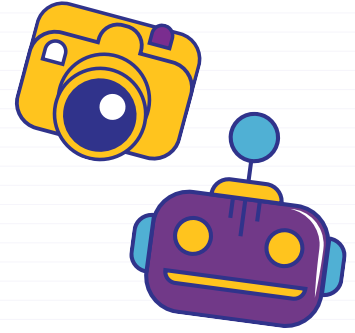
Esports

Het professioneel en competitief spelen van games. Esporters nemen deel aan officiële kampioenschappen, waarmee ze geld kunnen verdienen.

Facebook

Een app en sociaal netwerk waarmee je in contact kan blijven met vrienden en familie. Facebook is vooral bij volwassenen populair. Jongeren gebruiken het ook, maar dan eerder om te chatten.

Filter

Een 'laagje' dat je over je foto's legt wanneer je ze bewerkt. Een filter past de kleuren van je foto aan of kan zelfs heel je gezicht vervormen. Je vindt filters onder andere op Snapchat en Instagram.

Filterbubbel

Een bubbel van online informatie, die gebaseerd is op je individuele kenmerken, voorkeuren en eerdere zoekresultaten. Zoekmachines en sociale media proberen via algoritmes in te schatten welke inhoud jou het meest zal boeien. Daardoor heeft iedereen een andere 'filterbubbel'.

Games

Digitale spelletjes die je speelt via je smartphone, tablet, computer of spelconsole. Ze bestaan in verschillende vormen en maten. In amper een paar decennia zijn games razendsnel geëvolueerd.

GIF

Een korte animatie of een klein stukje video.

Google Maps

Een online app en gps waarmee je de weg kan vinden naar je bestemming.

Google Reverse Image Search

Een toepassing van Google waarmee je afbeeldingen kan opzoeken op het internet.

Haatspraak

Alle uitdrukkingsvormen die een groep of persoon aanvallen op basis van minstens één kenmerk, bijvoorbeeld religie of geaardheid.

Influencer

Een persoon met een groot online netwerk, die via sociale media invloed probeert uit te oefenen op volgers. Een influencer kan bijvoorbeeld geld verdienen door producten te promoten.

Instagram

Een app en sociaal netwerk om foto's of video's te delen met je vrienden. Daarbij kan je telkens een korte uitleg of hashtags toevoegen. Het is niet mogelijk om enkel en alleen tekst te delen.

Internet

Een wereldwijd netwerk van computers die met elkaar in verbinding staan.

Internet challenge

Een online uitdaging, waarbij je als gebruiker een filmpje opneemt en toont hoe je de uitdaging aangaat.

Kettingbericht

Een bericht met valse beloftes, op voorwaarde dat je het bericht doorstuurt.

Meme

Een leuke foto of GIF met een grappige tekst in witte blokletters erop.

Messenger

Een chat-app die onderdeel uitmaakt van Facebook.

Nepnieuws

Foute informatie, verpakt als nieuws.

Nieuwspersonalisatie

'Nieuws op maat': het nieuws dat je te zien krijgt is gepersonaliseerd op basis van jouw voorkeuren.

Online privacy

Ook online hebben we allemaal recht op privacy. Zo mogen ouders niet zomaar berichten van hun kinderen lezen zonder toestemming. Om je privacy te beschermen, is het ook belangrijk dat je persoonlijke gegevens niet zomaar deelt met eender welke app, website of persoon.

Phishing

Een techniek waarbij criminelen je proberen op te lichten via valse e-mails, sms'jes of websites. Het doel is om persoonlijke gegevens of geld te ontfutselen, meestal door mensen op een valse link te doen klikken.

Portretrecht

Ook wel bekend als 'recht op afbeelding'. Het portretrecht stelt dat niemand zonder jouw toestemming een foto van jou mag maken of verspreiden.

Prank

Iemand beetnemen voor de lol.

QR-code

Een code die digitale informatie bevat en naar online bestanden of pagina's kan verwijzen. Als je de code scant, kom je bijvoorbeeld terecht op een website, een foto of een vliegticket.

(Re)spawnen

(Opnieuw) belanden in een virtuele spelwereld, bijvoorbeeld nadat je personage dood is gegaan.

Snapchat

Een app waarmee je heel snel foto's en video's kan versturen naar je vrienden. Uniek aan Snapchat is dat de beelden enkele seconden nadat je ze bekijkt permanent verdwijnen.

Spotify

Een streaming-service om muziek te luisteren. De muziek wordt afgewisseld met reclameboodschappen, tenzij je een betalend abonnement aangaat.

Skin

Iets dat je kan veranderen aan het uiterlijk van je personage in een game, bijvoorbeeld een outfit.

Sociale media

Online platformen en kanalen die contact tussen gebruikers mogelijk maken. Facebook, Instagram en TikTok zijn bekende voorbeelden.

Stop-motionfilmpje

Een filmpje dat bestaat uit verschillende foto's, die achtereenvolgens heel snel achter elkaar geplaatst worden. Zo kan je de foto's tot leven brengen in een verhaal dat je zelf bedenkt.

TikTok

Een sociaal netwerk en app om korte video's te maken en te delen.

Twitch

Een website en app waarop je allerlei livestreams kan bekijken en uploaden. Vaak gaan de livestreams over games. Gamers laten anderen dan meekijken naar hun spelsessie.

Twitter

Een website en sociaal netwerk waarop je korte berichtjes van maximaal 280 tekens kan plaatsen. Deze berichtjes worden 'tweets' genoemd.

Vlog

Een vlog is een videodagboek, waarbij je filmt wat je op een dag of week doet. Iemand die vlogt, noemen we een vlogger.

WhatsApp

Een chat-app die weinig verschilt van (Facebook) Messenger. Via de app kan je chatten met je vrienden, grotere bestanden naar elkaar versturen, spraakberichten inspreken, groepsgesprekken voeren, bellen en videochatten.

Wifi

Een technologie die het mogelijk maakt om toestellen met elkaar te verbinden via een draadloos netwerk.

YouTube

Een website en app waarop je allerlei soorten filmpjes kan uploaden en bekijken. Iemand die filmpjes post op YouTube noemen we een YouTuber.

Zoekmachine

Een online tool waarmee je informatie kan opzoeken op het internet.

Check het dossier 'Van A tot Z' voor de uitleg van andere woorden:
mediawijs.be/vanatotz

Ontdek De Schaal van M

Een ruim aanbod aan gratis lesmateriaal voor het lager onderwijs over mediawijze thema's.

	Graad 1	Graad 2	Graad 3
Kritikat			
Mega (Media)Wijs Werkboek			
Publi Ville			
Is het echt zo?			
HoeZoo			
Slim op het internet			
Wedstrijd 'Meest mediawijze klas van Vlaanderen'			

D/2024/13815/9

Meer weten?

www.deschaalvanm.be

